

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА І ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

© 2017 БРОВКО Л. І., КІНАХ Я. В.

УДК 631.16

Бровко Л. І., Кінах Я. В. Фінансово-економічна діагностика і шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства

Мета статті – показати, що на сучасних етапах економічного розвитку сільськогосподарські підприємства потребують проведення фінансово-економічної діагностики, яка передбачає використання певної сукупності інформації внутрішнього та зовнішнього характеру стосовно результатів та перспектив фінансово-економічної діяльності підприємства. Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансово-економічного становища підприємств різних форм власності, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку підприємства, які можна виявити тільки на підставі своєчасного та об'єктивного аналізу. Проведення діагностики фінансового стану підприємств сприяє інформаційному забезпеченню всіх учасників виробничого процесу для розроблення планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств.

Ключові слова: економічна діагностика, фінансова діагностика, фінансовий аналіз, фінансовий стан підприємства, фінансова ефективність.

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 13.

Бровко Лариса Іванівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та банківської справи, Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет (вул. Академіка Сергія Єфремова, 25, Дніпро, 49600, Україна)

E-mail: lbrovko@ukr.net

Кінах Яна Вадимівна – магістрант, Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет (вул. Академіка Сергія Єфремова, 25, Дніпро, 49600, Україна)

E-mail: kinah95y@gmail.com

УДК 631.16

UDC 631.16

Бровко Л. И., Кинах Я. В. Финансово-экономическая диагностика и пути повышения эффективности деятельности предприятия

Цель статьи – показать, что на современных этапах экономического развития сельскохозяйственные предприятия нуждаются в проведении финансово-экономической диагностики, которая предусматривает использование определенной совокупности информации внутреннего и внешнего характера о результатах и перспективах финансово-экономической деятельности предприятия. Особое значение приобретает своевременная и объективная оценка финансово-экономического положения предприятий разных форм собственности, поскольку ни один владелец не должен пренебрегать потенциальными возможностями увеличения прибыли предприятия, которые можно оказать только на основании своевременного и объективного анализа. Проведение диагностики финансового состояния предприятий способствует информационному обеспечению всех участников производственного процесса для разработки планов и прогнозов финансового оздоровления предприятий.

Ключевые слова: экономическая диагностика, финансовая диагностика, финансовый анализ, финансовое состояние предприятия, финансовая эффективность.

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Библ.:** 13.

Бровко Лариса Ивановна – кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов и банковского дела, Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет (ул. Академика Сергея Ефремова, 25, Днепр, 49600, Украина)

E-mail: lbrovko@ukr.net

Кинах Яна Вадимовна – магистрант, Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет (ул. Академика Сергея Ефремова, 25, Днепр, 49600, Украина)

E-mail: kinah95y@gmail.com

Brovko L. I., Kinakh Ya. V. The Financial-Economic Diagnostics and Ways to Improve Performance of Enterprise

The article is aimed to prove that, in the current stages of economic development, agricultural enterprises need to carry out financial-economic diagnostics, which include the use of a certain sum of information of both internal and external nature concerning results and prospects of the enterprise's financial and economic activities. Of particular importance is the timely and objective assessment of the financial-economic situation of enterprises with different forms of ownership, since no owner should neglect the potential possibilities for increasing the profits of enterprise, which can only be provided on the basis of timely and objective analysis. Carrying out the diagnostics of the financial health of enterprises facilitates the informational provision of all participants in the production process to develop plans and projections for financial recovery of enterprises.

Keywords: economic diagnostics, financial diagnostics, financial analysis, financial status of enterprise, financial efficiency.

Fig.: 2. **Tbl.:** 3. **Bibl.:** 13.

Brovko Larysa I. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Finance and Banking, Dnipropetrovsk State Agrarian Economics University (25 Academician Serhiy Yefremov Str., Dnipro, 49600, Ukraine)

E-mail: lbrovko@ukr.net

Kinakh Yana V. – Graduate Student, Dnipropetrovsk State Agrarian Economics University (25 Academician Serhiy Yefremov Str., Dnipro, 49600, Ukraine)

E-mail: kinah95y@gmail.com

На сьогодні закони ринкової економіки ставлять перед підприємствами все нові правила та завдання, за якими кожне підприємство вимушене на своєму шляху долати кризи, проблеми, труднощі та перешкоди фінансово-організаційного характеру.

За таких умов господарювання питання фінансово-економічної діагностики діяльності підприємств набуває особливо важливого значення для всіх ланок господарської системи. Фінансово-економічна діагно-

стика дає можливість точно оцінити та проаналізувати фінансово-господарську діяльність підприємства та визначити ефективні шляхи його подальшого розвитку.

Знання стану підприємницької діяльності є дуже важливим як для управлінського апарату даного підприємства, так і для банківських установ, фінансових служб та інших територіальних органів тощо [6].

Дослідженню питання щодо фінансово-економічної діагностики присвячена низка праць вітчизняних і

зарубіжних учених, зокрема: М. Альберта, Ю. Бахрамова, А. Беляєва, Т. Бухтіярової, Д. Валового, О. Вартанова, А. Верби, А. Воронкової, О. Гетьмана, М. Глазова, В. Глухова, А. Градова, Н. Данілочкіної, О. Дмитрієвої, Н. Євдокимова, Т. Загорної, А. Кірієнка, Б. Коласса, Е. Короткова, Б. Кузіна, Л. Лігоненко, М. Мескона, О. Муравйова, О. Олексюка, Н. Погостинської, Т. Решетняк, Н. Родіонової, З. Соколовської, І. Фаріон, Ф. Хедоурі, Ю. Черняка, В. Шаповала, Г. Швиданенко, Р. Шніппера та ін.

Вітчизняні та закордонні економісти досить широко представили теоретичні основи діагностики, визначили її природу і форми, а також зв'язок з економічним аналізом, дослідили процедури та методи діагностики, розробили прийоми практичного застосування діагностичного аналізу на підприємстві. Водночас питання діагностування економічного стану підприємств у сучасних умовах господарювання потребує подальшого дослідження. У цьому зв'язку певний інтерес являє вивчення сутності поняття «діагностика», а також проведення аналізу наукових поглядів вітчизняних і зарубіжних учених щодо суті та основних завдань діагностики економічної діяльності підприємств [9].

Мета статті – дослідження та уточнення сутності діагностики економічного стану підприємства в сучасних умовах господарювання шляхом узагальнення наявного понятійного апарата економічної діагностики.

Сучасність і постійні зміни умов існування підприємств вимагають особливої уваги до проблеми забезпечення фінансової стійкості та їх ефективного функціонування. Сучасні умови господарювання потребують ефективного використання фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності. Досить складно та проблематично стало виживати в умовах конкуренції, враховувати інтереси споживачів та виробляти потрібну продукцію. Будь-яке підприємство, у тому числі сільськогосподарське, що зазнало поразки в цій боротьбі, стає банкрутом, а тому не може розраховуватися за своїми зобов'язаннями [1; 2]. Щоб запобігти неплатоспроможності, підприємство мусить постійно стежити за ситуацією на ринку і забезпечувати високу конкурентоздатність підприємства. Безпосередньо оцінка або діагностика фінансового стану та фінансової стійкості підприємства є важливим елементом управління. Це досягається діагностикою фінансового стану підприємства. Фінансова діагностика дозволяє: оцінити тенденції розвитку партнерських груп і конкурентів; здійснювати їх рейтингову оцінку; зменшити ризики недоброзичливості партнерів; прийняти виважені партнерські рішення щодо партнерів [13].

Фінансово-економічне діагностування має чіткі ознаки дослідницького процесу, де формулюється сис-

тема показників та параметрів для оцінки стану об'єкта, збирається й обробляється інформація, що має бути релевантною. Підсумком діагностування є підготовка висновків про нинішній стан об'єкта та прогноз щодо його зміни в майбутньому [2]. Відобразимо процес діагностування схематично (рис. 1).

Таким чином, етапами фінансово-економічної діагностики є: визначення концептуальної основи діагностичного аналізу, прийняття рішення щодо збору даних; збір даних, тобто виявлення фактів; аналіз даних; складання звіту чи висновків.

Іншими словами, фінансово-економічна діагностика діяльності підприємства – це аналіз і оцінка економічних показників роботи підприємства на основі вивчення окремих результатів з метою виявлення можливих перспектив його розвитку і наслідків поточних управлінських рішень. Проведення діагностики дозволяє виявити наявність «хвороб підприємства» та визначити їх причини, дає змогу своєчасно зробити профілактику на майбутнє тощо [4].

Метою фінансової діагностики є оцінка динаміки фінансового стану порівняно з конкурентами підприємства.

Завдання фінансової діагностики: моніторинг фінансових показників; діагностика фінансових результатів; діагностика фінансового стану підприємства; діагностика стійкості фінансового стану; діагностика можливості банкрутства; прийняття фінансових управлінських рішень; фінансова оцінка інвестиційних процесів; оцінка вартості майна.

Для більш точного розуміння сутності та необхідності проведення фінансово-економічної діагностики діяльності підприємств розглянемо три періоди економічного функціонування підприємств України: 2005 р. – економіка України мала відносно високу динаміку економічного зростання; 2010 р. – перші ознаки одужання світової економіки після економічної кризи; 2015 р. – був багатим на резонансні події, який Україна зустріла війною на Донбасі, що несе за собою негативний вплив на соціально-економічне становище України [4; 5].

Розглянемо процедуру фінансово-економічної діагностики на прикладі підприємств галузі сільського господарства.

Аналіз праць науковців показав, що на сьогодні в сільському господарстві, незважаючи на деякі позитивні тенденції, усе ще існує багато невирішених проблем.

За даними Державної служби статистики України, з кожним наступним роком кількість сільськогосподарських підприємств, що займаються переважно вирощуванням і реалізацією сільськогосподарської продукції, істотно змінювалися (табл. 1).

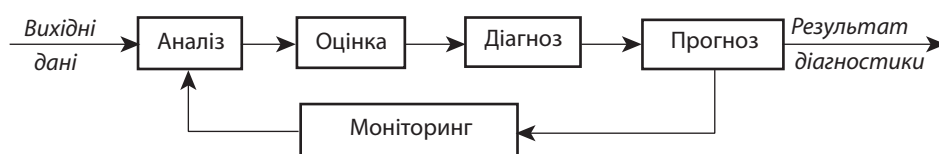

Рис. 1. Процес діагностування

Кількість сільськогосподарських підприємств за організаційними формами суб'єктів економіки України [3]

Суб'єкт	2005 р.	2010 р.	2015 р.	Відношення 2015 р. до 2005 р., %
Господарські товариства	8245	7769	7721	93,6
Приватні підприємства	4095	4243	3627	88,6
Виробничі кооперативи	809	952	596	73,7
Фермерські господарства	40752	41726	38850	95,3
Державні підприємства	269	322	241	89,6
Підприємства інших форм господарювання	1460	1481	891	61,0
Усього	55630	56493	51926	93,3

Отже, ми бачимо, що у 2010 р. кількість діючих сільськогосподарських підприємств зменшилася, що було результатом впливу економічної кризи. Загострення політичних відносин, підвищення податкового навантаження та продовження збройного конфлікту також є факторами, що призвели до зменшення діючих суб'єктів економіки у 2015 р.

Кількість діючих сільськогосподарських підприємств в Україні має тенденцію до зменшення з кожним наступним роком. Так, у 2015 р. загальна кількість підприємств скоротилася на 6,7% у порівнянні з 2005 р., і така тенденція зберігається по всіх видах підприємств.

Поряд з цим зменшення кількості діючих сільськогосподарських підприємств не призвело до зменшення обсягів виготовленої продукції, що надалі впливає на основні показники діяльності підприємств (табл. 2) [3].

Кожні п'ять років економічної діяльності в Україні показували позитивні зміни. Особливо це характерно для періоду з 2010 р. по 2015 р., де загальна вартість виробленої сільськогосподарської продукції зростає на 44580 млн грн. Такі результати обумовлені збільшенням посівних площ на 858 тис. га порівняно з 2005 р., зменшенням витрат на виробництво та зростанням урожайності. Так, наприклад, урожайність по зернових культурах у 2015 р. зростає на 15,1 ц порівняно з 2005 р. і на 14,2 ц порівняно з 2010 р. [3].

Збільшення кількості виробленої продукції підвищує показник обсягу реалізованої продукції. У 2015 р. обсяг реалізованої продукції зернових склав 45830,2 тис. т, що у відсотковому значенні є 40,3% до загального обсягу реалізованої продукції рослинництва. Найважливішими умовами зростання прибутку від реалізації продукції є збільшення обсягу випуску продукції, забезпечення ритмічності виробництва та відвантаження продукції, зниження її собівартості, підвищення її якості та конкурентоздатності, оптимізація запасів готової продукції на складах, своєчасна оплата покупцями замовленої продукції, застосування прогресивних форм розрахунків за продукцію [3; 4].

Фінансовий результат діяльності підприємства характеризує доцільність використання усіх ресурсів, якими забезпечене підприємство, та узагальнює кінцевий результат. Отже, фінансовим результатом діяльності підприємства може бути прибуток або збиток (табл. 3) [3; 7].

Діяльність сільськогосподарських підприємств, як і будь-якої іншої сфери, є дуже ризиковою, особливо в сучасних нестабільних умовах економічного розвитку. Одним з небезпечних є ризик отримати збиток як результат неплатоспроможності підприємства. У 2015 р. загальна частка сільськогосподарських підприємств, які отримали збиток, склала 11,5% від загальної їх кількості. Хочеться відмітити той факт, що в порівнянні з 2005 р.

Таблиця 2

Динаміка обсягів та структури виробленої продукції сільського господарства

Показник	2005 р.		2010 р.		2015 р.	
	Млн грн	%	Млн грн	%	Млн грн	%
Продукція рослинництва:	114479,9	63,7	124554	63,9	168439	70,3
– зернові культури	41744,7	23,2	41633	21,4	63421	26,5
– технічні культури	22534,8	12,6	33031,2	16,9	50172,8	20,9
– картопля, овочі та баштанні	37236,2	20,7	37996,5	19,5	43439,4	18,1
– інша продукція рослинництва	12964,2	7,2	11893,4	6,1	11405,8	4,8
Продукція тваринництва:	65125,9	36,3	70332,4	36,1	71028,3	29,66
– худоба та птиця	23292,3	12,9	31237,4	16,0	33859,3	14,1
– молоко	32954,7	18,4	28533	14,6	26926,9	11,2
– інша продукція тваринництва	8878,9	4,5	10562	5,4	10242,1	4,3
Усього продукція с/г господарства	179605,8	100	194887	100	239467	100

Фінансові результати до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності (млн грн)

Рік	Показник	Підприємства, які отримали прибуток		Підприємства, які отримали збиток	
		У % до загальної кількості	Фінансовий результат	У % до загальної кількості	Фінансовий результат
2005	Сільське, лісове та рибне господарство	66,2	5409,7	33,8	1707,3
	Усього	65,8	89165,1	34,2	24794,3
2010	Сільське, лісове та рибне господарство	69,5	22306,1	30,5	5014,3
	Усього	59,0	189640,8	41,0	135235,1
2015	Сільське, лісове та рибне господарство	88,5	128880,2	11,5	25742,6
	Усього	73,7	387652,3	26,3	736124,0

відсоток збиткових підприємств знизився на 22,3%, а кількість прибуткових зростає до 88,5%. При цьому частка збиткових сільськогосподарських підприємств менша, ніж частка підприємств усіх галузей.

Для сільськогосподарських підприємств одним з найважливіших показників ефективності діяльності є рентабельність виробництва. У цілому можна сказати, що діяльність сільськогосподарських підприємств є прибутковою. Динаміку рівня рентабельності основних видів продукції сільського господарства наведено на рис. 2 [8; 9].

Рентабельність є одним із головних вартісних показників ефективності виробництва, який характеризує рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу у процесі виробництва. Діяльність підприємств

сільського господарства у 2015 р. характеризується зростанням рівня рентабельності по кожному виду продукції. В Україні найбільш рентабельними за три досліджувані періоди діяльності підприємств є вирощування насіння соняшнику та винограду. З 2005 р. по 2015 р. рентабельність соняшнику зростає на 56,2%, а винограду – на 70,7%. Основою діяльності сільськогосподарських підприємств є його фінансово-господарська діяльність та забезпеченість матеріальними і фінансовими ресурсами [6]. Усе це створює задовільний фінансовий стан, який має тимчасовий характер. Саме тому, щоб не втратити такої позиції, керівники час від часу мають проводити фінансово-економічну діагностику для виявлення та усунення недоліків, що сприяє розробленню планів і прогнозів щодо фінансового оздоровлення підприємства та мінімізації ризиків його діяльності [10; 12].

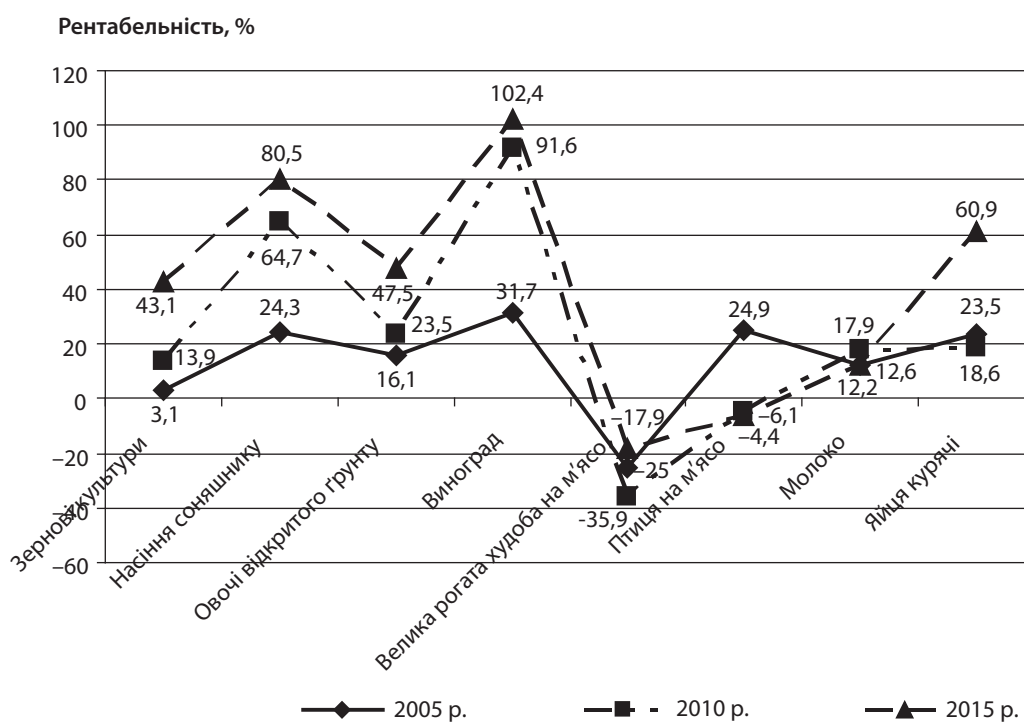

Рис. 2. Динаміка рівня рентабельності основних видів продукції сільського господарства, %

Підприємства України мають нормальну фінансову стійкість і здатні подолати самостійно фінансові труднощі.

Підвищення ефективності діяльності підприємств можливо за умов:

- ✦ оптимізації обсягів реалізації, перегляду асортиментної та цінової політики, підвищення рентабельності господарювання;
- ✦ використання короткотермінових грошових інструментів для тимчасового зберігання вільних грошових коштів (наприклад, депозитні вклади в банку);
- ✦ створення конкурентоспроможного виробництва;
- ✦ розробки фінансової стратегії: впровадження фінансового планування та розробки фінансового плану;
- ✦ використання в господарському обороті практики комерційного кредиту.

Робота підприємств, особливо в умовах переходу до ринкової економіки, вимагає постійного контролю. Їх фінансовий стан має бути стійким, щоб за рахунок власних коштів формувати власні активи, не допускаючи необґрунтованої дебіторської заборгованості, розраховуватися вчасно за своїми зобов'язаннями. Однак економічна криза в країні призводить до того, що погіршується фінансовий стан багатьох підприємств, зростає кількість збиткових, тобто створюються умови для банкрутства підприємств [11].

Обов'язковою умовою функціонування будь-якого підприємства є підвищення кваліфікації робітників планово-економічних служб, тому варто приділити особливу увагу організації проведення фінансових розрахунків. Слід пам'ятати, що умови і час, які витрачаються на проведення аналітичних розрахунків, повністю окупляться в майбутньому [12].

ВИСНОВКИ

Ухвалення стратегічно правильних і осмислених рішень має велике значення в умовах сучасного, насиченого і швидко мінливого ринку. Тому необхідно проводити фінансово-економічну діагностику діяльності підприємства, користуючись актуальною методикою, що відображає особливості галузі.

Враховавши вищесказане, можна сказати, що діагностика фінансово-господарської діяльності підприємства є головним методом забезпечення прибуткової діяльності підприємства. На основі отриманих результатів діагностики керівники різних рівнів приймають управлінські рішення, а також проводиться реструктуризація підприємства з метою пристосування діяльності підприємства до умов навколишнього економічного, політичного, соціального середовища для забезпечення оптимальних результатів діяльності підприємства.

На основі аналізу фінансово-господарської діяльності приймаються стратегічні рішення, що стосуються всього бізнесу в цілому, а також удосконалюється система розвитку підприємства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Гадзевич О. І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств: навч. посіб. Київ: Кондор, 2007. 180 с.

2. Калашнікова Т. В. Фінансовий стан підприємства: сутність та оцінка. *Вісник Сумського національного аграрного університету: Сер.: «Економіка і менеджмент»*. 2011. № 3. С. 115–118.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Діагностика стану підприємства: теорія і практика: монографія/за заг. ред. проф. А. Е. Воронкової. Харків: ВД «НЖЕК», 2008. 520 с.

5. Семенов Г. А., Ярошевська О. В. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2011. № 1. С. 136–141.

6. Борисова В. А. Методологічні основи аналізу фінансового стану підприємств агропромислового виробництва. *Фінанси України*. 2008. № 10. С. 63–68.

7. Буряк П. Ю. Формування і надання інформації про фінансові ресурси підприємства. *Фінанси України*. 2006. № 10. С. 123–128.

8. Городня Т. А., Мойсеєнко І. П. Економічна та фінансова діагностика: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2008. 282 с.

9. Масюк Ю. В. Роль та значення фінансової стійкості в забезпеченні сталого розвитку аграрних підприємств // Теорія та практика управління економічним розвитком підприємства: колективна монографія. У 2 т./за заг. ред. О. В. Кендюхова. Донецьк: ДВНЗ «ДОНТУ». 2013. Т. 2. С. 91–97.

10. Лук'янова В. В. Сучасний стан теоретичних основ діагностики діяльності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 3. С. 52–58.

11. Швиданенко Г. О., Олексюк О. І. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: монографія. Київ: Вид-во КНЕУ, 2002. 192 с.

12. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Кондор, 2005. 196 с.

13. Фінансування і кредитування підприємств АПК: навч. посіб./Л. І. Катан, Ю. В. Масюк, С. О. Корецька та ін. Київ: ТОВ «ДКС центр», 2012. 300 с.

REFERENCES

Borysova, V. A. "Metodolohichni osnovy analizu finansovoho stanu pidpriemstv ahropromysloвого vyrobnytstva" [Methodological basis of the analysis of the financial state of agricultural enterprises]. *Finansy Ukrainy*, no. 10 (2008): 63-68.

Buriak, P. Yu. "Formuvannia i nadannia informatsii pro finansovi resursy pidpriemstva" [Formation and provision of information about financial resources of the enterprise]. *Finansy Ukrainy*, no. 10 (2006): 123-128.

Diahnostyka stanu pidpriemstva: teoriia i praktyka [Diagnosis of the state of the enterprise: theory and practice]. Kharkiv: INZHEK, 2008.

Hadzevych, O. I. *Osnovy ekonomichnoho analizu i diahnosyky finansovo-hospodarskoi diialnosti pidpriemstv* [Fundamentals of economic analysis and diagnostics of financial and economic activity of enterprises]. Kyiv: Kondor, 2007.

Horodnia, T. A., and Moiseienko, I. P. *Ekonomichna ta finansova diahnostyka* [Economic and financial diagnostics]. Lviv: Mahnoliia 2006, 2008.

Kalashnikova, T. V. "Finansovyi stan pidpriemstva: sutnist ta otsinka" [Financial condition of the enterprise: essence and evaluation]. *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu: Ser.: Ekonomika i menedzhment*, no. 3 (2011): 115-118.

Katan, L. I. et al. *Finansuvannia i kredytuvannia pidpriemstv APK* [Financing and crediting of agroindustrial complexes]. Kyiv: TOV «DKS tsentr», 2012.

Lukianova, V. V. "Suchasnyi stan teoretychnykh osnov diahnostryki diialnosti pidpriemstva" [The current state of theoretical foundations of the enterprise's diagnostics]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 3 (2009): 52-58.

Masiuk, Yu. V. "Rol ta znachennia finansovoi stiikosti v zabezpechenni staloho rozvytku ahrarnykh pidpriemstv" [The role and significance of financial stability in ensuring the sustainable development of agrarian enterprises]. In *Teoriia ta praktyka upravlinnia ekonomichnym rozvytkom pidpriemstva*, vol. 2, 91-97. Donetsk: DVNZ «DonNTU», 2013.

Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>

Semenov, H. A., and Yaroshevska, O. V. "Diahnostyka finansovo-ekonomichnoho stanu pidpriemstva" [Diagnostics of the financial and economic condition of the enterprise]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, no. 1 (2011): 136-141.

Sheremet, O. O. *Finansovyi analiz* [Financial analysis]. Kyiv: Kondor, 2005.

Shvydanenko, H. O., and Oleksiuk, O. I. *Suchasna tekhnolohiia diahnostryki finansovo-ekonomichnoi diialnosti pidpriemstva* [Modern technology of diagnostics of financial and economic activity of the enterprise]. Kyiv: Vyd-vo KNEU, 2002.